

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાતની ઉચ્ચ ન્યાયાલયમાં

આર / ફોજદારી અપીલ નં. ૭૮૪ વર્ષ ૨૦૦૮

=====

રીપોર્ટીંગ માટે માન્ય છે - હા

=====

ગુજરાત રાજ્ય - વિરુદ્ધ - મફત ઈશ્વર પટેલ

=====

ઉપસ્થીતી : : શ્રી આદીત્ય જાડેજા - અપીલકર્તા નં. ૧ માટે ના એ.પી.પી.

શ્રી ધવલ એમ. બારોટ (૨૭૨૩) - સાસમાવાળા નં. ૧ માટે

=====

ખંડપીઠ :: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ કુ. એસ.વી. પીન્ડો

તારીખ: ૦૬/૦૨/૨૦૨૬ મૌખિક - ચુકાદો

૧. પ્રસ્તુત અપીલ અપીલકર્તા - રાજ્ય દ્વારા ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮(૧)(૩) હેઠળ, વિદ્વાન વિશેષ (એન્ટી કરપ્શન બ્યુરો) કોર્ટ, પાટણ (આગળ "વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત) દ્વારા સ્પેશિયલ એન્ટી કરપ્શન બ્યુરો કેસ નં. ૫/૨૦૦૬ માં તા. ૩૧.૦૮.૨૦૦૭ ના રોજ પસાર કરાયેલા નિર્દોષ મુક્તિના ચુકાદા તથા હુકમ વિરુદ્ધ દાખલ કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સામાવાળા - મૂળ આરોપીને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડિ) તથા ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ મુક્ત કર્યો હતો.

૧.૧) સુવિધા, સ્પષ્ટતા તથા સંક્ષિપ્તતા ખાતર, મૂળ કેસમાં જેમની સ્થિતિ હતી તે મુજબ સામાવાળાનો આગળ "આરોપી" તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવે છે.

૨. હાલની અપીલ દાખલ થવા તરફ દોરી ગયેલ સંબંધિત હકીકતો નીચે મુજબ છે:

૨.૧) આરોપી પ્રાથમિક શિક્ષણ કચેરી, સિદ્ધપુર ખાતે શિક્ષણ નિરીક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતો હતો અને તે જાહેર સેવક હતો. ફરીયાદી રમેશભાઈ બાબુલદાસ પટેલ વડુ પ્રાથમિક શાળા, તાલુકા પાટણ ખાતે પ્રાથમિક શિક્ષક તરીકે ફરજ બજાવતા હતા અને અગાઉ જ્યારે તેઓ દસાવાડા પ્રાથમિક શાળા ખાતે ફરજ બજાવતા હતા, ત્યારે તેમની વિરુદ્ધ જિલ્લા કચેરી ખાતે તપાસ ચાલી રહી હતી અને તેવી શક્યતા હતી કે તપાસનો આદેશ તેમના વિરુદ્ધ જઈ શકે.

ફરીયાદી ઈચ્છતા હતા કે છેલ્લા પાંચ વર્ષનો તેમનો વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ અનુકૂળ રહે અને તેથી તેમણે આરોપીનો સંપર્ક કરી છેલ્લા પાંચ વર્ષ માટે અનુકૂળ વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ લખવા વિનંતી કરી. આરોપીએ રૂ. ૧૦૦૦/- ની ગેરકાયદેસર લાભની રકમની માંગણી કરી હતી અને સોદાબાજી બાદ તે રકમ રૂ. ૫૦૦/- પર નક્કી કરવામાં આવી હતી, એટલે કે દરેક વર્ષ માટે રૂ. ૧૦૦/- મુજબ.

તા. ૧૮.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ ફરીયાદીએ આરોપીને તેના મોબાઈલ નંબર પર ફોન કરીને તેના વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ અંગે પૂછપરછ કરી હતી અને આરોપીએ તેને જણાવ્યું હતું કે તે સોમવારે બિલિયા ગામ ખાતે શાળા નિરીક્ષણ માટે જવાનો છે અને બપોરે અંદાજે ૨:૩૦ વાગ્યે મુરલી હોટેલ, સિદ્ધપુર ચાર રસ્તા ખાતે આવશે તથા વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલની નકલો સાથે લાવશે.

આરોપીએ ફરીયાદીને મુરલી હોટેલ, સિદ્ધપુર ચાર રસ્તા ખાતે આવવા અને અગાઉ ચર્ચા મુજબ ગેરકાયદેસર લાભની રકમ સાથે લાવવા જણાવ્યું હતું. ફરીયાદી ગેરકાયદેસર લાભની રકમ ચૂકવવા ઈચ્છતા ન હતા અને તેઓ ભ્રષ્ટાચાર વિરોધક શાખા પોલીસ સ્ટેશન, મહેસાણા ખાતે ગયા હતા અને ફરીયાદીની ફરીયાદ નોંધવામાં આવી હતી.

૨.૨) છટકું ગોઠવનાર અધિકારીએ પંચ સાક્ષીઓને બોલાવ્યા હતા અને ફરીયાદી તથા પંચ

સાક્ષીઓની હાજરીમાં ફીનોલ્ફથેલીન પાઉડર તથા સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણનું પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું અને ફીનોલ્ફથેલીન પાઉડર તથા સોડિયમ કાર્બોનેટના દ્રાવણના ગુણધર્મો પંચ સાક્ષીઓ તથા ફરીયાદીને સમજાવવામાં આવ્યા હતા.

ફરીયાદીએ રૂ. ૧૦૦/- ના દરની પાંચ ચલણી નોટો આપી હતી અને તમામ ચલણી નોટો પર ફિનોલફથેલીન પાવડર લગાડીને ફરીયાદીના શર્ટના ડાબા ખિસ્સામાં મૂકવામાં આવી હતી અને છટકું ગોઠવવામાં આવ્યું હતું. ફરીયાદી, પંચ સાક્ષીઓ અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો ન્યુ ગેસ્ટ હાઉસ, ઊંઝાથી પાટણ સિદ્ધપુર ચાર રસ્તા પર આવેલ ‘મુરલી ટી સેન્ટર’ જવા માટે સરકારી જીપ નંબર જીજે-૧-જી-૩૩૬૬ માં રવાના થયા હતા. આરોપી આશરે સાંજે ૪:૦૦ વાગ્યે તે સ્થળે આવ્યા હતા, અને તે સમયે, આરોપીએ વાર્ષિક ગુપ્ત અહેવાલની નકલના બદલામાં ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી અને ફરીયાદીએ ફિનોલફથેલીનવાળી ચલણી નોટો આરોપીને આપી હતી, જેમણે તેનો સ્વીકાર કર્યો હતો અને ચલણી નોટો પોતાના શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકી હતી. પૂર્વ નિર્ધારિત સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો આવ્યા હતા અને આરોપીને રંગેહાથ ઝડપી લીધા હતા. મહેસાણા એસીબી પોલીસ સ્ટેશનમાં સી.આર. નંબર ૪/૨૦૦૬ થી ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૨.૩) આરોપીને યોગ્ય રીતે સમન્સ બજાવવામાં આવ્યા હતા અને આરોપી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ હાજર થયા હતા અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૨૦૭ હેઠળની યોગ્ય પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી, આરોપી વિરુદ્ધ આંક-૬ થી તહોમતનામું ઘડવામાં આવ્યું હતું અને આરોપીનું નિવેદન આંક-૭ પર નોંધવામાં આવ્યું હતું, જેમાં આરોપીએ તહોમતનામામાં કરાયેલા આરોપોનો ઇનકાર કર્યો હતો અને પ્રોસિક્યુશનના તમામ પુરાવા રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવ્યા હતા. પ્રોસિક્યુશને આરોપી સામેનો ગુનો સાબિત કરવા માટે ૪ સાક્ષીઓની તપાસ કરી અને ૨૫ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા. વિદ્વાન એપીપીએ આંક-

૪૩ થી કલોક્કિંગ પુરસીસ ફાઇલ કરી હતી અને ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીના વધુ નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા હતા, જેમાં આરોપીએ તેની સામેના તમામ પુરાવાઓનો ઇનકાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે તેની વિરુદ્ધ ખોટો કેસ દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૪) વિદ્વાન એપીપી અને આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટની દલીલો સાંભળ્યા પછી, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે વિવાદિત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા આરોપીને તમામ ગુનાઓમાંથી નિર્દોષ જાહેર કર્યા હતા.

૩. નિર્દોષ છોડવાના ચુકાદા અને હુકમથી નારાજ અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા – રાજ્યએ વર્તમાન અપીલ દાખલ કરી છે, જેમાં મુખ્યત્વે જણાવાયું છે કે ચુકાદો અને હુકમ રેકૉર્ડ પરના કાયદાકીય પુરાવા અને ન્યાયના સિદ્ધાંતોથી વિરુદ્ધ છે અને તે કેસની હકીકત દ્વારા સમર્થિત ન હોય તેવા અનુમાનો અને કાયદા દ્વારા માન્ય ન હોય તેવી ધારણાઓ પર આધારિત છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું મૂલ્યાંકન કર્યું નથી, અને ખાસ કરીને, ફરિયાદીના પુરાવા, જેમણે સ્પષ્ટપણે જુબાની આપી છે કે આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી હતી. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે વ્યાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહી છે. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે ગુનાના ઘટકો એટલે કે માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરી (વસૂલાત) વ્યાજબી શંકાથી પર સ્પષ્ટપણે સાબિત થયા છે; તેમ છતાં, વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે મહત્વના પાસાઓને અવગણ્યા છે અને ગંભીર ભૂલ કરી છે, જેના પરિણામે ન્યાયનો ભંગ થયો છે. પ્રતિવાદીને નિર્દોષ જાહેર કરતી વખતે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે આપેલા કારણો અયોગ્ય, વિફલ અને કાયદાની દ્રષ્ટિએ ખરાબ છે અને વિવાદિત ચુકાદો ગેરકાયદેસર, અયોગ્ય અને વિફલ છે અને તેને રદ કરવો જરૂરી છે.

૪. અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી આદિત્ય જાડેજા અને પ્રતિવાદી – મૂળ આરોપી તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ધવલ બારોટને સાંભળ્યા. વિવાદિત ચુકાદા અને નિર્દોષ છોડવાના હુકમનું અવલોકન કર્યું છે અને કેસના રેકૉર્ડ પરના પ્રોસિક્યુશનના

સંપૂર્ણ પુરાવાઓનું ફરીથી મૂલ્યાંકન કર્યું છે.

૫. અપીલકર્તા – રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એપીપી શ્રી આદિત્ય જાડેજાએ આ કોર્ટને પ્રોસિક્યુશનના રેકૉર્ડ પરના સંપૂર્ણ પુરાવાઓ વાંચી સંભળાવ્યા છે અને ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે નિર્દોષ છોડવાનો વિવાદિત ચુકાદો ગેરકાયદેસર, વિકૃત અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓથી વિરુદ્ધ છે, કારણ કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહી છે કે પ્રતિવાદી-આરોપીને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી) અને ૧૩(૨) હેઠળના કથિત ગુનાઓ સાથે જોડતા સચોટ, પ્રત્યક્ષ તેમજ સંજોગોવશાત પુરાવા છે. એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી રમેશભાઈ બાબલદાસ પટેલ (આંક-૯) ના પુરાવા, જેમને પંચ સાક્ષી જ્યોતિભાઈ મંગળદાસ પરમાર (આંક-૧૫), ટ્રેપ લેઇંગ ઓફિસર પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી ઉમેદસિંહ રવાજી ઠાકોર (આંક-૨૮) અને તપાસ કરનાર અધિકારી પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર ચંદુભાઈ રૂપાજી કોટડ (આંક-૩૩) દ્વારા સમર્થન મળ્યું છે, તે ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી, સ્વીકૃતિ અને રિકવરી સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે, છતાં વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આવા વિશ્વસનીય પુરાવાઓને અતિ-તકનીકી અને અસમર્થિત આધારો પર ફગાવી દીધા છે. વિદ્વાન એપીપીએ વધુમાં એવી દલીલ કરી છે કે ફરિયાદીને બિન-વિશ્વસનીય ગણવાનું તારણ ટકી શકે તેમ નથી, કારણ કે તેમની જુબાની સ્વાભાવિક, સુસંગત છે અને આંક-૧૯ પરના પંચનામા સહિતના દસ્તાવેજી પુરાવાઓ દ્વારા સમર્થિત છે, જેને માત્ર એટલા માટે ખોટી રીતે અવિશ્વસનીય ગણવામાં આવ્યું છે કારણ કે તે પોલીસ અધિકારી દ્વારા લખવામાં આવ્યું હતું અને પંચ દ્વારા બોલવામાં આવ્યું ન હતું, જે કાયદામાં અજાણ્યો આધાર છે. ટ્રાયલ કોર્ટે એવું માનવામાં પણ ભૂલ કરી છે કે એક પંચ સાક્ષીની તપાસ ન કરવી તે પ્રોસિક્યુશન માટે ઘાતક છે, તે સ્થાપિત સિદ્ધાંતની અવગણના કરીને કે પુરાવાની ગુણવત્તા મહત્વની છે સંખ્યા નહીં, અને આરોપીના સભાન કબજામાંથી મુદ્દામાલની નોટોની રિકવરી અન્યથા સાબિત થાય છે. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિદ્વાન ન્યાયાધીશે વાર્ષિક ગુપ્ત અહેવાલની રિકવરી અને તેની નકલો મેળવવા માટેની અરજીને લગતા પુરાવાઓનું ખોટું અર્થઘટન કર્યું છે, અને નાની વિસંગતતાઓ અને કથિત વિરોધાભાસોને

વધારીને બતાવ્યા છે જે પ્રોસિક્યુશન કેસના મુખ્ય હાર્દને સ્પર્શતા નથી, જેનાથી નજીવી ખામીઓને અયોગ્ય મહત્વ આપવામાં આવ્યું છે. વિદ્વાન એપીપીએ વધુમાં રજૂઆત કરી છે કે આવી નાની અસંગતતાઓ સ્વાભાવિક છે અને જ્યારે મૂળભૂત પુરાવા ગુનો સાબિત કરતા હોય ત્યારે તે નિર્દોષ છોડવાનો આધાર બની શકે નહીં. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા કારણો અયોગ્ય, વિકૃત અને કાયદામાં ખરાબ છે, અને આરોપીની તરફેણમાં સત્તાધિકારીઓના જે ચુકાદાઓ પર ભરોસો મૂકવામાં આવ્યો છે તે સંપૂર્ણપણે અસ્થાને છે અને હકીકતોના આધારે અલગ પડે છે, અને તેથી, નિર્દોષ છોડવાનો વિવાદિત ચુકાદો રદ કરવાને પાત્ર છે કારણ કે તેનાથી ન્યાયનો ભંગ થાય છે.

૬. પ્રતિવાદી તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી ધવલ બારોટે રજૂઆત કરી છે કે વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે તમામ મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાઓનું યોગ્ય રીતે મૂલ્યાંકન કર્યું છે અને વિવાદિત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ વિકૃતિ કે ગેરકાયદેસરતા નથી અને અપીલ ફગાવી દેવી જોઈએ.

૭. શરૂઆતમાં, વર્તમાન કેસની હકીકતોની ચર્ચા કરતા પહેલા, સુરેન્દ્ર સિંહ અને અન્ય વિરુદ્ધ ઉત્તરાખંડ રાજ્યના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના વર્ષ ૨૦૨૫ આઈએનએસસી ૧૧૪ ના ફકરા ૧૧ માં આપેલા અવલોકનો રજૂ કરવા યોગ્ય રહેશે, જે ફકરા નંબર ૧૧ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે:

“૧૧. તાજેતરમાં, બાબુ સહેબગૌડા રુદ્રગૌડર અને અન્ય વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય ના કેસમાં, આ કોર્ટની એવી ખંડપીઠને—જેનામાં અમારામાંથી એક સભ્ય (બી.આર. ગવર્ધ, જ.) હતા— દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલમાં હસ્તક્ષેપના વ્યાપ સંબંધિત કાનૂની સ્થિતિ પર વિચાર કરવાની તક મળી હતી. તેમાં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

“૩૮. સૌપ્રથમ, અમે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી આરોપીની દોષમુક્તિ સામે રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં હાઈકોર્ટના હસ્તક્ષેપના વ્યાપને નિયંત્રિત કરતાં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને પુનઃદોહરાવવા ઇચ્છીએ છીએ.

૩૯. આ કોર્ટે રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય [રાજેશ પ્રસાદ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૨૨) ૩ એસ.સી.સી. ૪૭૧ : (૨૦૨૨) ૨ એસ.સી.સી. (ફરીયાદી પક્ષ) ૩૧] માં વિવિધ પૂર્વવર્તી ચુકાદાઓ પર વિચાર કર્યા બાદ આ ક્ષેત્ર આવરી લેતી

કાનૂની સ્થિતિનું સંક્ષેપીકરણ કર્યું હતું અને નીચે મુજબ ઠરાવ્યું હતું :
(એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૮૨-૮૩, ફકરો ૨૯)

૨૯. વિવિધ ચુકાદાઓની શ્રેણીનો ઉલ્લેખ કર્યા બાદ, આ કોર્ટે દોષમુક્તિના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે અપિલીય અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો નિષ્કર્ષિત કર્યા હતા : (ચંદ્રપ્પા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય કેસ, (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ : (૨૦૦૭) ૨ એસ.સી.સી. (ફરીયાદી પક્ષ) ૩૨૫, એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૪૩૨, ફકરો ૪૨)

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારી વિચારપૂર્વકની દૃષ્ટિએ, દોષમુક્તિના આદેશ વિરુદ્ધની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે અપિલીય અદાલતની સત્તાઓ સંબંધિત નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પ્રગટ થાય છે:

- (૧) અપિલીય અદાલતને તે પુરાવાનું પુનરાવલોકન, પુનઃમૂલ્યાંકન અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે જેના આધારે દોષમુક્તિનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હોય.
- (૨) ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ અથવા શરત મૂકતી નથી અને અપિલીય અદાલત તેની સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે હકીકત તથા કાયદા—બંને પ્રશ્નોમાં પોતાનું નિષ્કર્ષ નોંધાવી શકે છે.
- (૩) “મહત્વપૂર્ણ અને દૃઢ કારણો”, “યોગ્ય અને પૂરતા આધાર”, “અતિ મજબૂત પરિસ્થિતિઓ”, “વિકૃત નિષ્કર્ષો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવા વિવિધ પ્રયોગો અપિલીય અદાલતની વિશાળ સત્તાઓને મર્યાદિત કરવા માટે નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો દોષમુક્તિમાં હસ્તક્ષેપ કરવા બાબતે અપિલીય અદાલતની અનિચ્છાને ભારપૂર્વક દર્શાવવા માટેના ભાષાત્મક અલંકાર માત્ર છે; અદાલતની પુરાવાનું પુનરાવલોકન કરવાની અને પોતાનું નિષ્કર્ષ નોંધાવવાની સત્તાને મર્યાદિત કરવા માટે નથી.
- (૪) જોકે, અપિલીય અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે દોષમુક્તિના કિસ્સામાં આરોપીના પક્ષમાં દ્વિગુણ અનુમાન કાર્યરત રહે છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત અનુસાર દરેક વ્યક્તિને, સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી નિર્દોષ માનવામાં આવે છે. બીજું, આરોપીએ દોષમુક્તિ પ્રાપ્ત કરી હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને સશક્ત બને છે.
- (૫) જો નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે બે વાજબી નિષ્કર્ષો શક્ય હોય, તો અપિલીય અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ દોષમુક્તિના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો નહીં.”

૪૦. વધુમાં, એચ.ડી. સુંદરા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય [એચ.ડી. સુંદરા વિરુદ્ધ કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૨૩) ૯ એસ.સી.સી. ૫૮૧ : (૨૦૨૩) ૩ એસ.સી.સી. (ફરીયાદી

પક્ષ) ૭૪૮] માં આ કોર્ટે કલમ ૩૭૮, ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા હેઠળ દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે અપિલીય અધિકારક્ષેત્રના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતાં સિદ્ધાંતોનું નીચે મુજબ સંક્ષેપીકરણ કર્યું હતું : (એસ.સી.સી. પૃષ્ઠ ૫૮૪, ફરો ૮)

"૮. ... XX

- ૮.૧ આરોપીની દોષમુક્તિ તેની નિર્દોષતાના અનુમાનને વધુ મજબૂત બનાવે છે;
- ૮.૨ અપિલીય અદાલત, દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલ સાંભળતી વખતે, મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવા હકદાર છે;
- ૮.૩ અપિલીય અદાલતે, દોષમુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલનો નિર્ણય કરતી વખતે, પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કર્યા બાદ વિચારવું આવશ્યક છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા લેવાયેલ દષ્ટિકોણ નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે શક્ય દષ્ટિકોણ હતો કે નહીં;
- ૮.૪ જો લેવાયેલ દષ્ટિકોણ શક્ય દષ્ટિકોણ હોય, તો અપિલીય અદાલત માત્ર એ આધારે દોષમુક્તિનો આદેશ પલટાવી શકતી નથી કે બીજો દષ્ટિકોણ પણ શક્ય હતો; અને
- ૮.૫ અપિલીય અદાલત દોષમુક્તિના આદેશમાં ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે જ્યારે તે એવા નિષ્કર્ષે પહોંચે કે નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે આરોપીનો ગુનો વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયો હતો અને અન્ય કોઈ નિષ્કર્ષ શક્ય નહોતો."

૪૧. આથી, એ બાબત કોઈ શંકાથી પર છે કે આરોપીના પક્ષમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધાયેલ દોષમુક્તિના ચુકાદાને પલટાવવા માટે અપિલીય અદાલતનો હસ્તક્ષેપ નીચેના સિદ્ધાંતોની ચાર દિવાલોમાં જ ઉપયોગમાં લેવો જોઈએ:

- ૪૧.૧ કે દોષમુક્તિનો ચુકાદો સ્પષ્ટ વિપરીતતા (પેટન્ટ પર્વસિટી) થી પીડિત હોય;
- ૪૧.૨ કે તે નોંધાયેલ મહત્વપૂર્ણ પુરાવાના ખોટા વાચન અથવા તેના પર વિચાર ન કરવા પર આધારિત હોય; અને
- ૪૧.૩ કે બે વાજબી દષ્ટિકોણો શક્ય ન હોય અને નોંધાયેલ પુરાવાના આધારે માત્ર આરોપીના દોષ સાથે સુસંગત એવો જ એક દષ્ટિકોણ શક્ય હોય."

૮. કાયદાનો એ સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે નિર્દોષ છૂટકારા વિરુદ્ધની અપીલમાં, અપીલ અદાલત મર્યાદાથી બંધાયેલી છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં ત્યાં સુધી કોઈ હસ્તક્ષેપ કરવો

જોઈએ નહીં જ્યાં સુધી વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલા પુરાવાઓના મૂલ્યાંકન પછી એવું ન જણાય કે તેમાં કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા અથવા વિફૂતિ છે જે તારણ પર કોર્ટ સંભવિત રીતે પહોંચી શકી ન હોત. એ પણ એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે અપીલ અદાલત પુરાવાઓની સમીક્ષા કરે તેની પર કોઈ મનાઈ નથી, પરંતુ સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં કારણ કે આરોપીની નિર્દોષતાની ધારણા નિર્દોષ છૂટકારાના હુકમથી વધુ મજબૂત બને છે. ફોજદારી કેસોમાં ન્યાય પ્રશાસન વણેલા તાણાવાણામાં મુખ્ય સિદ્ધાંત એ છે કે જો પ્રોસિક્યુશનના કેસમાં રજૂ કરાયેલા પુરાવા પરથી બે મંતવ્યો શક્ય હોય, એટલે કે (૧) આરોપીનો ગુનો અને (૨) તેની નિર્દોષતા, તો જે મંતવ્ય આરોપીની તરફેણમાં હોય તેને અપનાવવું જોઈએ, અને જો ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીની તરફેણમાં મંતવ્ય લીધું હોય, તો અપીલ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના તારણોમાં ખલેલ પહોંચાડવી જોઈએ નહીં. અપીલ અદાલત નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને હુકમમાં ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે જ્યારે ત્યાં અનિવાર્ય અને નોંધપાત્ર કારણો હોય અને હુકમ સ્પષ્ટપણે અતાર્કિક હોય અને જ્યાં અપીલ અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે પુરાવાના આધારે સજા થવી અનિવાર્ય છે.

૯. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળના કેસોના સંદર્ભમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે, ૨૦૨૨ ૦ સુપ્રીમ (એસસી) ૧૨૪૮ પર રિપોર્ટ થયેલ નીરજ દત્તા વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્લી એન.સી.ટી. સરકાર) ના કેસમાં, ફકરા નંબર ૬૮ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે:

" ૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે નિષ્કર્ષ બહાર આવે છે, તેનો સાર નીચે મુજબ છે :-

(એ) જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણી અને સ્વીકાર, જે વિવાદાસ્પદ હકીકત છે, તે બાબતનો ફરીયાદી પક્ષ દ્વારા પુરાવો કરવો, અધિનિયમની કલમ ૭ તથા કલમ ૧૩(૧)(ડ)(i) અને (ii) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકનો દોષ સ્થાપિત કરવા માટે અનિવાર્ય પૂર્વશરત છે.

(બી) આરોપીનો દોષ સાબિત કરવા માટે, ફરીયાદી પક્ષે સૌપ્રથમ ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણી તથા ત્યારબાદ તેના સ્વીકારનો હકીકતરૂપે પુરાવો કરવો

આવશ્યક છે. આ વિવાદાસ્પદ હકીકતનો પુરાવો પ્રત્યક્ષ પુરાવા દ્વારા કરી શકાય છે, જે મૌખિક પુરાવા અથવા દસ્તાવેજી પુરાવાના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

(સી) વધુમાં, વિવાદાસ્પદ હકીકત એટલે કે ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણી અને સ્વીકારનો પુરાવો, પ્રત્યક્ષ મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાના અભાવે, સંજોગાત્મક પુરાવા દ્વારા પણ કરી શકાય છે.

(ડી) વિવાદાસ્પદ હકીકત એટલે કે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણી અને સ્વીકારનો પુરાવો કરવા માટે નીચેના પાસાઓ ધ્યાનમાં રાખવાના રહે છે :-

(i) જો લાંચ આપનાર દ્વારા જાહેર સેવક તરફથી કોઈ માંગણી કરવામાં આવી ન હોય છતાં ચૂકવણી કરવાની ઓફર કરવામાં આવે અને જાહેર સેવક તે ઓફર સ્વીકારી ગેરકાયદેસર પ્રતિફળ પ્રાપ્ત કરે, તો તે અધિનિયમની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકારનો કિસ્સો ગણાય. આવા કિસ્સામાં જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉથી માંગણી કરવી આવશ્યક નથી.

(ii) બીજી તરફ, જો જાહેર સેવક માંગણી કરે અને લાંચ આપનાર તે માંગણી સ્વીકારી માંગવામાં આવેલ પ્રતિફળ અર્પે અને તે બદલ જાહેર સેવક તે સ્વીકારે, તો તે પ્રાપ્ત કરવાનો કિસ્સો ગણાય. પ્રાપ્ત કરવાના કિસ્સામાં ગેરકાયદેસર પ્રતિફળ માટેની પૂર્વ માંગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડ)(i) અને (ii) હેઠળનો ગુનો છે.

(iii) ઉપરોક્ત (i) અને (ii) બંને કિસ્સાઓમાં, અનુક્રમે લાંચ આપનાર દ્વારા કરાયેલ ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા કરાયેલ માંગણીનો ફરીયાદી પક્ષે વિવાદાસ્પદ હકીકત તરીકે પુરાવો કરવો આવશ્યક છે. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, માત્ર ગેરકાયદેસર પ્રતિફળનો સ્વીકાર અથવા પ્રાપ્તિ, તેનાથી વધુ કંઈ ન હોય તો, અનુક્રમે કલમ ૭ અથવા કલમ ૧૩(૧)(ડ)(i) અને (ii) હેઠળ ગુનો બનતો નથી. તેથી, કલમ ૭ હેઠળ ગુનો સ્થાપિત કરવા માટે લાંચ આપનાર તરફથી થયેલી ઓફર હોવી જોઈએ, જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે. તેવી જ રીતે, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉથી કરાયેલ માંગણી લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને તે અનુસંધાને ચુકવણી કરવામાં આવે, જે જાહેર સેવક દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવે, તો તે કલમ ૧૩(૧)(ડ)(i) અને (ii) હેઠળ પ્રાપ્ત કરવાનો ગુનો ગણાય.

(ઈ) ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણી તથા સ્વીકાર અથવા પ્રાપ્તિ અંગે હકીકતની અનુમાનધારણા, કાયદાની અદાલત દ્વારા માત્ર ત્યારે જ તારણરૂપે ઊભી કરી શકાય જ્યારે આધારભૂત હકીકતો સંબંધિત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત કરવામાં આવી હોય; અને તેવા પુરાવાના અભાવે નહીં. રેકૉર્ડ ઉપર ઉપલબ્ધ

સામગ્રીના આધારે, માંગણીની હકીકત ફરીયાદી પક્ષે સાબિત કરી છે કે નહીં તે વિચારતી વખતે અદાલતને હકીકત અંગે અનુમાન ઊભું કરવાની વિવેકસત્તા છે. નિશ્ચિતરૂપે, આવી હકીકતની અનુમાનધારણા આરોપી દ્વારા ખંડનને આધીન છે અને ખંડનના અભાવે તે અનુમાન યથાવત્ રહે છે.

(એફ) જો ફરીયાદી પક્ષકાર પ્રતિકૂળ બને, અથવા તેનું અવસાન થયું હોય, અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન પોતાનો પુરાવો આપવા માટે ઉપલબ્ધ ન હોય, તો ગેરકાયદેસર પ્રતિફળની માંગણીનો પુરાવો અન્ય કોઈ સાક્ષીના પુરાવા દ્વારા કરી શકાય છે, જે ફરીથી મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવો રજૂ કરી શકે, અથવા ફરીયાદી પક્ષ સંજોગાત્મક પુરાવા દ્વારા પણ પોતાનો કેસ સાબિત કરી શકે છે. ટ્રાયલ સમાપ્ત થતું નથી અને તે આરોપી જાહેર સેવકના નિર્દોષ મુક્તિના આદેશમાં પરિણમતું નથી.

(જી) જ્યાં સુધી અધિનિયમની કલમ ૭નો પ્રશ્ન છે, ત્યાં વિવાદાસ્પદ હકીકતોના પુરાવા થયા પછી, કલમ ૨૦ અદાલતને એવી અનુમાનધારણા ઊભી કરવાની ફરજ પાડે છે કે ગેરકાયદેસર પ્રતિફળ તે કલમમાં દર્શાવેલ હેતુ અથવા ઇનામ માટે હતું. આવી અનુમાનધારણા અદાલત દ્વારા કાનૂની અનુમાનધારણા અથવા કાયદાની અનુમાનધારણા તરીકે ઊભી કરવી આવશ્યક છે. નિશ્ચિતરૂપે, આવી અનુમાનધારણા પણ ખંડનને આધીન છે. કલમ ૨૦, અધિનિયમની કલમ ૧૩(૧)(ડ)(i) અને (ii) પર લાગુ પડતી નથી.

(એચ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળની કાયદાકીય અનુમાનધારણા ઉપરોક્ત મુદ્દા (ઈ) માં દર્શાવેલ હકીકતની અનુમાનધારણાથી ભિન્ન છે, કારણ કે પ્રથમ અનુમાનધારણા ફરજિયાત સ્વરૂપની છે, જ્યારે બીજી વિવેકાધીન સ્વરૂપની છે.

૧૦. કાયદાના પ્રસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેતા, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાનું પુનઃમૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે અને આંક-૯ થી તપાસવામાં આવેલા સાક્ષી પી.ડબલ્યુ.-૧ રમેશભાઈ બાબુલદાસ પટેલ ફરીયાદી છે, જેમણે તેમની ફરીયાદમાં જણાવ્યા મુજબની તમામ હકીકતો વર્ણવી છે. ટ્રેપ (છટકું) ના સંબંધમાં, તેમણે જણાવ્યું છે કે તેઓ ઊંઝાથી બપોરે આશરે ૨:૩૦ વાગ્યે સરકારી વાહનમાં પાટણ જવા નીકળ્યા હતા. તેઓ પંચ સાક્ષીઓ અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો સાથે સિદ્ધપુર ચાર રસ્તા પાસે આવેલી મુરલી હોટલ પર આવ્યા હતા.

એક પંચ સાક્ષી તેમની સાથે હતા અને આરોપી ત્યાં આવ્યા અને ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરી અને તેમણે લાંચના ચલણી નોટો આપી અને આરોપીએ તેને તેના શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકી દીધી હતી. પૂર્વ-નિર્ધારિત સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો અને દરોડા પાડનાર ટુકડીના સભ્યો આવ્યા અને આરોપીને પકડી લીધો હતો. ઉલટ તપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ તેમના મિત્ર ડાહ્યાભાઈ પટેલ જેઓ પોતે પણ શિક્ષક હતા તેમની સાથે ગયા હતા અને પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર યુ.આર.ઠાકોરના ઘરે ગયા હતા અને તેમને કહ્યું હતું કે તેઓ ટ્રેપ ગોઠવવા માંગે છે. તે સમયે, તેમણે પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટરને કેટલી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માંગણી કરવામાં આવી હતી તે બાબતે જાણ કરી ન હતી અને આરોપી દાસવાડાથી વડુ તેને બદલીનો ઓર્ડર આપવા માટે આવ્યા હતા, પરંતુ આરોપી તેને મળી શક્યા ન હતા. જ્યારે ફરિયાદી દાસવાડામાં કામ કરતા હતા ત્યારે તેમના પર એવા આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હતા કે તેમને અનિતાબેન પટેલ સાથે અનૈતિક સંબંધો હતા અને અનિતાબેન શાળામાં ગેરહાજર હોવા છતાં તેઓ તેમની હાજરી પૂરતા હતા અને તેઓ એક શિક્ષક તરીકે વિદ્યાર્થીઓને યોગ્ય રીતે ભણાવવાની તેમની ફરજ બજાવતા ન હતા. ૨૦.૦૨.૨૦૦૬ ના રોજ, તેમણે ટેલિફોન દ્વારા એસીબી પોલીસ, મહેસાણાનો સંપર્ક કર્યો હતો અને પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર શ્રી ઠાકોરનો પણ સંપર્ક કર્યો હતો જેમણે તેમને ઊંઝા આવવા જણાવ્યું હતું. જ્યારે તેમની ફરિયાદ નોંધવામાં આવી રહી હતી ત્યારે શિક્ષક ડાહ્યાભાઈ પટેલ પણ તેમની સાથે હતા અને આરોપી મુરલી હોટલ પર એકલા આવ્યા હતા પરંતુ ત્યાં અન્ય ગ્રાહકો પણ હતા જેઓ હોટલ પર ચા અને નાસ્તો કરી રહ્યા હતા. ટ્રેપના સમયે, સંખ્યાબંધ લોકો એકઠા થયા હતા અને તેઓ આરોપીને નજીકમાં આવેલી પેટ્રોલ પંપની ઓફિસમાં લઈ ગયા હતા, અને તે સમયે, ઓફિસની બહાર પણ સંખ્યાબંધ લોકો હાજર હતા. લખાણનું કામ પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર ઠાકોર દ્વારા બોલવામાં આવી રહ્યું હતું અને તે એક પોલીસમેન દ્વારા લખવામાં આવી રહ્યું હતું અને જ્યારે તેઓ આરોપીને મુરલી હોટલથી પેટ્રોલ પંપની ઓફિસે લઈ ગયા ત્યારે લાંચના ચલણી નોટો આરોપીના ખિસ્સામાં હતી. પોલીસે વાર્ષિક ગુપ્ત અહેવાલ (એસીઆર) ની ફોટોકોપી લીધી હતી અને અસલ તેને આપવામાં આવ્યો હતો અને પોલીસે તે જ દિવસે ફોટોકોપી કરાવી હતી. વાર્ષિક ગુપ્ત

અહેવાલની ફોટોકોપી લેવા માટે કોણ ગયું હતું તે તેઓ જાણતા નથી અને જ્યારે તેઓ દાસવાડામાં શિક્ષક હતા ત્યારે તેમની સામેની તપાસ જિલ્લા શિક્ષણ સમિતિ, પાટણના અધ્યક્ષ કેશાજી શંકરજી ઠાકોર દ્વારા કરવામાં આવી રહી હતી. આરોપીએ તેમની વિરુદ્ધ ૩૧.૦૮.૨૦૦૫ ના રોજ એક અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો અને બીજો અહેવાલ તેમની વિરુદ્ધ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તેમણે દાસવાડાના આચાર્ય ડાહ્યાભાઈ હેમાભાઈ પ્રજાપતિને ગાળો આપી હતી. તેમણે આરોપીને ૧૪.૦૨.૨૦૦૬, ૧૫.૦૨.૨૦૦૬, ૧૭.૦૨.૨૦૦૬, ૧૮.૦૨.૨૦૦૬ અને ૨૦.૦૨.૨૦૦૬ ના રોજ તેમના મોબાઈલ પર ફોન કર્યો હતો અને આ તારીખોએ આરોપી સાથે સામાન્ય વાતચીત કરી હતી.

૧૦.૧) એક્ટિવિટી-૧૫ પર પરીક્ષિત પી.ડબલ્યુ.-૨ જયંતીભાઈ મંગળભાઈ પરમાર પંચ સાક્ષી છે, જેમણે તેઓ અને અન્ય પંચ સાક્ષી રાજેશકુમાર વ્રજલાલ શાહ એ.સી.બી. કચેરી, મહેસાણા ખાતે ગયા ત્યારથી લઈને ટ્રેપ સફળ થયો ત્યાં સુધી તેમની દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે. ટ્રેપ અંગે, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે તેઓ મુરલી હોટેલ ખાતે રાહ જોઈ રહ્યા હતા અને ફરીયાદીએ આરોપીને સારો વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ લખવા જણાવ્યું હતું અને આરોપીએ પોતાના પર્સમાંથી એક કાગળ કાઢ્યો હતો, જે એક ફોર્મ હતું, અને તેમાં કેટલીક વિગતો લખી હતી તથા ફરીયાદીની સહી લેવામાં આવી હતી. તે વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ માટેનું ફોર્મ હતું અને આરોપીએ તેમાં વિગતો ભરી તથા ફોર્મ પર સહી કરી હતી. ફોર્મ બે નકલમાં તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને તેની એક નકલ આરોપીને આપવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ આરોપીએ ફરીયાદીને કલંકિત ચલણી નોટો આપી હતી. પૂર્વનિર્ધારિત સંકેત આપવામાં આવ્યો હતો અને દરોડા પાડનાર પક્ષના સભ્યો આવ્યા હતા અને આરોપીને પકડી લીધો હતો.

ઉલટતપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું હતું કે આરોપી જે સ્કૂટર પર આવ્યો હતો તેનો નંબર અથવા રંગ તેને યાદ નથી. આરોપીના હાથમાં એક પર્સ હતો પરંતુ તેને પર્સનો રંગ યાદ નથી. ફરીયાદીને આપવામાં આવેલી વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલની નકલ તેણે વાંચી

નહોતી અને ફરીયાદીએ તે નકલ પોતાના ડાબા શર્ટના ખિસ્સામાં મૂકી હતી. ફરીયાદીએ પોતાના ખિસ્સામાંથી વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલની નકલ કાઢીને પોલીસને આપી હતી, જેની પોલીસ દ્વારા ચકાસણી કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ તે ફરીયાદીને પરત આપવામાં આવી હતી તથા આરોપી પાસે રહેલી બીજી નકલ પોલીસ દ્વારા જપ્ત કરવામાં આવી હતી. વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલની મૂળ નકલ ફરીયાદી પાસે હતી અને તેની વિગતો જમી પંચનામામાં દર્શાવવામાં આવી છે, જે એક્ઝિબિટ-૨૦ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલના ફોર્મ પર એક સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે અંગે પેટ્રોલ પંપની કચેરીમાં કોઈ પૂછપરછ કરવામાં આવી નહોતી.

૧૦.૨) નિશાની-૨૮ થી તપાસવામાં આવેલ સરકારી સાક્ષી-૩, ઉમેદસિંહ રવતજી ઠાકુર ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસર છે, જેમણે ટ્રેપ માટે તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી સમગ્ર પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે કે જે ટ્રેપ સફળ થઈ ત્યાં સુધીની હતી. આરોપીના વિદ્વાન એડવોકેટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉલટ તપાસમાં, સાક્ષીએ જણાવ્યું છે કે ફરીયાદી કઈ તપાસનો સામનો કરી રહ્યો હતો તે અંગે તેમણે કોઈ પૂછપરછ કરી ન હતી અને ફરીયાદીએ એવું જણાવ્યું ન હતું કે તેણે ટ્રેપના દિવસે વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ (એન્યુઅલ કોન્ફિડેન્શિયલ રિપોર્ટ) માટેનું ફોર્મ આપ્યું હતું. પંચનામામાં, વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલનો ઉલ્લેખ નથી કારણ કે તે આરોપીના કબજામાંથી મળી આવ્યો ન હતો પરંતુ ફરીયાદી પાસેથી એક નકલ મળી આવી હતી જે જપ્ત કરવામાં આવી હતી. નિશાની-૧૮ થી રજૂ કરવામાં આવેલ વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલનો જમી મેમોમાં ઉલ્લેખ નથી.

૧૦.૩) નિશાની-૩૩ થી તપાસવામાં આવેલ સરકારી સાક્ષી-૪, ચંદુભાઈ રૂપાજી કોટડ તપાસ કરનાર અધિકારી છે, જેમણે તપાસ દરમિયાન તેમના દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું વર્ણન કર્યું છે. ફોજદારી કાર્યવાહી માટેની મંજૂરીનો આદેશ મળ્યા પછી, જે નિશાની-૪૨ થી રજૂ કરવામાં આવ્યો છે, ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ઉલટ તપાસમાં, સાક્ષીએ સ્વીકાર્યું છે કે તેમણે પક્ષકારો વચ્ચેના મોબાઈલ ફોન કોલ્સ અંગે કોઈ

સાક્ષીનું નિવેદન નોંધ્યું નથી અને તારીખ ૧૫.૦૬.૨૦૦૬ ના રોજ, આરોપી દ્વારા તેના મોબાઈલ નંબર ૯૮૨૫૧ ૯૩૮૬૬ પરથી મોબાઈલ નંબર ૯૯૨૫૪ ૪૧૦૧૯ પર માત્ર એક જ કોલ કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૧૦.૦૬.૨૦૦૬ થી ૨૨.૦૬.૨૦૦૬ વચ્ચે, મોબાઈલ નંબર ૯૯૨૫૪ ૪૧૦૧૯ અને મોબાઈલ નંબર ૯૮૨૫૧ ૯૩૮૬૬ વચ્ચે ૧૦ ફોન કોલ્સ કરવામાં આવ્યા હતા. ફરિયાદી પાસે દરોડા પહેલા વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ હતો અને “ટૂ કોપી” (ખરી નકલ) નો કોઈ સિક્કો જમ કરવામાં આવ્યો ન હતો. જમી મેમોમાં એવો ઉલ્લેખ નથી કે ટ્રેપ વખતે વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ જમ કરવામાં આવ્યો હતો અને પંચનામા ભાગ-૨ માં એવું જણાવવામાં આવ્યું નથી કે વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ ફરિયાદી પાસેથી જમ કરવામાં આવ્યો હતો જે આરોપી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

૧૧. પ્રોસિક્યુશન (સરકાર પક્ષ) દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા સમગ્ર પુરાવાઓની એકંદર મૂલવણી પર, ફરિયાદ મુજબ, આરોપી દ્વારા ફરિયાદીને સતત પાંચ વર્ષ માટે સાનુકૂળ વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ આપવા માટે ગેરકાયદેસર સંતોષ (લાંચ) ની કથિત માંગ કરવામાં આવી હતી. ટ્રેપ દરમિયાન, વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલની ફોટોકોપી જમ કરવામાં આવી હતી. જો કે, નિશાની-૨૦ થી રજૂ કરાયેલ જમી મેમો નોંધે છે કે જે જમ કરવામાં આવ્યું હતું તે ફરિયાદી પાસેથી વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલના ફોર્મની પ્રમાણિત ખરી નકલ હતી. વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ, જે નિશાની-૧૮ થી રજૂ કરવામાં આવ્યો છે, તે ટ્રેપ વખતે જમ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને પ્રોસિક્યુશન તરફથી કોઈ સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી નથી કે કથિત માંગના પાયા સમાન મૂળ દસ્તાવેજ તે જ સમયે કેમ સુરક્ષિત કરવામાં આવ્યો ન હતો. જ્યારે માંગણીનો કથિત હેતુ સીધી રીતે વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ સાથે જોડાયેલ હોય ત્યારે આ ચૂક મહત્વની બની જાય છે.

૧૧.૧) ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે આરોપી દ્વારા કોઈ ચોક્કસ માંગણી કરવામાં આવી ન હતી. ટ્રેપ વખતે પણ, કોઈ ચોક્કસ માંગણીનો કોઈ સબળ

પુરાવો નથી. સરકારી સાક્ષી-૨, જયંતિભાઈ મંગળભાઈ પરમારે કથિત રીતે માંગવામાં આવેલી ચોક્કસ રકમ જણાવી નથી, આમ, માંગણીની સાબિતીની પાયાની જરૂરિયાત પ્રસ્થાપિત થયા વિનાની રહે છે.

૧૧.૨) ઘટના “મુરલી હોટેલ” ખાતે બની હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું છે, જ્યાં અનેક વ્યક્તિઓ હાજર હતી અને ચા-નાસ્તો કરી રહી હતી. સ્થળ પર સ્વતંત્ર વ્યક્તિઓની ઉપલબ્ધતા હોવા છતાં, પ્રોસિક્યુશન દ્વારા કોઈ સ્વતંત્ર સાક્ષીની તપાસ કરવામાં આવી નથી. સ્વીકાર્ય રીતે, “મુરલી હોટેલ” ખાતે આરોપીની કોઈ જડતી લેવામાં આવી ન હતી. તેના બદલે, આરોપી, ફરિયાદી અને પંચ સાક્ષીઓને હોટેલથી થોડા અંતરે આવેલા પેટ્રોલ પંપની ઓફિસે લઈ જવામાં આવ્યા હતા. પ્રમાણિત ટ્રેપ પ્રક્રિયામાંથી આવું વિચલન કથિત રિકવરી (વસૂલાત) ની પારદર્શિતા અને પ્રમાણિકતા અંગે શંકા પેદા કરે છે.

૧૧.૩) રેકૉર્ડ પર વધુમાં એવું આવ્યું છે કે ટ્રેપ લેઈંગ ઓફિસરે પંચનામું લખાવ્યું હતું અને પંચનામું એસીબી (એન્ટી કરપ્શન બ્યુરો) ના પોલીસ અધિકારી દ્વારા લખવામાં આવ્યું હતું. સ્વતંત્ર પંચ સાક્ષીઓના કહેવા મુજબ લખવાને બદલે તપાસ એજન્સીના કહેવાથી પંચનામાની આવી તૈયારી, કાર્યવાહીની વિશ્વસનીયતાને અસર કરે છે.

૧૧.૪) ફરિયાદીએ સ્વીકાર્યું છે કે ફરિયાદ દાખલ કરતી વખતે એક “ડાહ્યાભાઈ” તેમની સાથે હતા. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ ઉક્ત વ્યક્તિની તપાસ કરવામાં આવી નથી. મહત્વના સાક્ષીઓ, જેમની જુબાની ફરિયાદીના કથનને સમર્થન આપી શકી હોત, તેમને આ રીતે રોકી રાખવામાં આવ્યા છે.

૧૧.૫) એ પણ બહાર આવ્યું છે કે આરોપીએ અગાઉ ફરીયાદી વિરુદ્ધ એક અહેવાલ નોંધાવ્યો હતો અને તે બંને વચ્ચે પૂર્વ વૈમનસ્ય અસ્તિત્વમાં હતું. આ પરિસ્થિતિ ફરીયાદીની વિશ્વસનીયતા તથા તેને ખોટી રીતે સંડોવવાની સંભાવનાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે પ્રાસંગિક મહત્વ ધરાવે છે.

૧૧.૬) સર્વોપરી રીતે, માંગણીનું કથિત કારણ એટલે કે અનુકૂળ વાર્ષિક ગોપનીય અહેવાલ જારી

કરવાનો મુદ્દો ટ્રેપ સમયે કરવામાં આવેલ વિશ્વસનીય દસ્તાવેજ જમીની સમર્થિત થતો નથી. સ્પષ્ટ અને વિશ્વસનીય રીતે માંગણી તથા સ્વૈચ્છિક સ્વીકારનો પુરાવો ન હોવાના સંજોગોમાં, ચલણી નોટોની માત્ર પુનઃપ્રાપ્તિ, ભલે તે માન્ય માનવામાં આવે, આરોપ સાબિત કરવા માટે પૂરતી ગણાઈ શકે નહીં.

૧૨. વિદ્વાન ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાઓનું વિગતવાર મૂલ્યાંકન કરીને તર્કસંગત અને સંભવિત કારણો દર્શાવી નિર્દોષ મુક્તિનો નિકાલ નોંધાવ્યો છે. ટ્રાયલ કોર્ટે લીધેલો અભિપ્રાય રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીના આધારે સંભવિત અને વાજબી અભિપ્રાય છે. નિર્દોષ મુક્તિ વિરુદ્ધની અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવો યોગ્ય ઠરે તેવી કોઈ વિકૃતિ અથવા સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતા દર્શાવવામાં આવી નથી. આથી, અપીલ નામંજૂર કરવામાં આવે છે.

૧૩. તા.૩૧.૦૮.૨૦૦૭ના રોજ વિશેષ એ.સી.બી. કેસ નં.૫/૨૦૦૬માં વિદ્વાન વિશેષ (એ.સી.બી.) કોર્ટ, પાટણ દ્વારા આપવામાં આવેલ વિવાદિત ચુકાદો અને હુકમ આથી યથાવત્ રાખવામાં આવે છે. જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે.

૧૪. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી તાત્કાલિક સંબંધિત ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/– (ન્યાયમૂર્તી કુ. એસ.વી. પીન્ટો)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.